

BELEIDSNOTA **2018—2022**

KUNST & CULTUUR

Gemeente
**EDAM
VOLENDAM**

Ondernemend en betrokken.

Inhoud

Voorwoord	3
1. Inleiding	4
2. Terugblik, trends en analyse huidige situatie	9
3. Talentontwikkeling van de jeugd	15
4. Levendige historie	18
5. Inclusie door kunst en cultuur	21
6. Cultuurparticipatie en leefbaarheid	24
7. Zichtbaarheid en imago	26
8. Cultuurmakelaar	29
9. Uitvoeringsprogramma	31
10. Tot slot	32

Bijlage 1 Beleidskaders overheden	
Bijlage 2 Input participatiebijeenkomst	
Bijlage 3 Evaluatie 'Visie op kunst & cultuur in de gemeente Edam-Volendam 2013-2016'	
Bijlage 4 Begripsbepalingen kunst en cultuur	
Bijlage 5 Ringenmodel toegepast op gemeente Edam-Volendam	
Bijlage 6 Uitvoeringsprogramma	
Bijlage 7 Vitaliteitsmonitor Mulier Instituut	

Voorwoord

Edam-Volendam heeft een grote rijkdom aan cultureel erfgoed. De gemeente is ook nog eens gelegen in een prachtig cultuurlandschap. Eigenlijk een ideaal plaatje waar we met elkaar erg trots op kunnen zijn. Van deze rijkdom moeten we genieten. Maar deze rijkdom moeten we ook koesteren en de kansen die het biedt moeten we benutten.

Van oudsher is er een levendige verenigingscultuur. Veel inwoners zijn actief bij een harmonieorkest, een koor, een band, een toneelclub of een historische vereniging. Ze zetten zich in als vrijwilliger bij de musea of als organisator van een evenement. Het vergt discipline en doorzettingsvermogen om iets te bereiken. Dat geldt zowel voor professionals als voor amateurs. Het biedt bovendien plezier en genot, niet alleen aan toeschouwers, maar ook aan deelnemers.

Zelf ben ik jarenlang toneelspeler geweest bij toneelvereniging Ons Pogen uit Volendam. Regelmatig repeteerde ik thuis teksten en voelde ik een gezonde spanning voor de jaarlijkse serie voorstellingen. Na afloop had ik vaak die prikkelende mengeling van enthousiasme en trots. Alsof je even boven jezelf uitstijgt. Nog niet zo lang geleden zag ik daar nog een ontroerend voorbeeld van. Mijn dochter een zoon zaten op een basisschool waar ik zelf nauw betrokken was bij de Sinterklaasviering. Daar trad op zeker moment een meisje op dat tot dat moment op school nauwelijks opviel. Altijd stond zij een beetje schuchter achteraf. Die middag maakte zij zich via haar pianospel zichtbaar. Je zag haar groeien door de reacties van het publiek. Door haar muziek groeide haar zelfvertrouwen. Zo kan kunstparticipatie bijdragen aan het persoonlijk welzijn. Dat speelt volgens mij niet alleen op persoonlijk gebied, maar voor onze complete gemeenschap.

Onze gemeente onderstreept het belang van amateurkunst door de verenigingen, accommodaties en activiteiten te ondersteunen en stimuleren. Naast het behouden en overleveren van de rijke historie zijn er ook vele andere cultuuruitingen, die allen bijdragen aan de identiteit en continuïteit van onze cultuur. Dit alles tezamen zorgt voor een unieke en krachtige culturele identiteit waar we trots op kunnen zijn.

In de komende jaren wil de gemeente graag samen met het culturele veld werken aan de ontwikkeling van een breed en aantrekkelijk aanbod van culturele en creatieve activiteiten. Voor onze jeugd, zodat ze hun talenten kunnen ontdekken en ontplooien en voor kwetsbare groepen, zodat ze blijvend mee kunnen doen in onze samenleving.

Om onze ambities waar te kunnen maken heeft het college een aantal kernwaarden omschreven. Deze kernwaarden komen terug in alles wat de gemeente onderneemt. Wij *verbinden* met het Sociaal domein. Wij tonen *leiderschap* door een ambitieuze visie uit te dragen. Wij zijn *wendbaar* zodat we flexibel in kunnen spelen op allerlei ontwikkelingen en wij geven *vertrouwen* zodat we in partnerschap met het veld kunnen bouwen aan de toekomst. Deze kernwaarden vormen dan ook het DNA van deze cultuurnota. De nota is slechts papier. Als wethouder roep ik cultureel Edam-Volendam op de agenda voor de komende jaren samen vorm te geven!

Vincent Tuijp
Wethouder Kunst en Cultuur

1. Inleiding

Aanleiding nieuw cultuurbeleid

De cultuurnota *Visie op kunst en cultuur in Edam-Volendam 2013-2016* van de gemeente Edam-Volendam is verlopen. Wij menen dat kunst en cultuur een onmisbare rol vervult bij het creëren van een aangenaam leefklimaat en kansrijke omgeving voor jong en oud in onze samenleving. De fracties Kras, CDA, Zeevangs Belang en VVD hebben in januari 2016 na de fusie van Zeevang met Edam-Volendam een coalitieakkoord bereikt met daarin een paragraaf over kunst en cultuur, waarin het belang van kunst en cultuur als verrijking voor de samenleving wordt onderstreept.

Om deze redenen is het belangrijk om invulling te geven aan het kunst- en cultuurbeleid in onze gemeente. Het waarborgen van de bestaande rijke culturele infrastructuur in de gemeente is het uitgangspunt van deze nota. Wij nemen dit als vertrekpunt van waaruit wij in de komende periode 2018-2022 voort willen bouwen om de aanvullende ambities en doelen te realiseren.

Wij werken vanuit vier kernwaarden: verbinden, leiderschap, wendbaar en vertrouwen. Dat zijn de accenten die wij voor de jaren 2018–2022 willen leggen en deze lopen als een rode draad door de nota.

Interactief proces

Wij willen dat het kunst- en cultuurbeleid op een integrale en interactieve wijze tot stand komt. Integraal wil zeggen dat er dwarsverbanden zijn gelegd met andere beleidsterreinen. Interactief houdt in dat diverse belanghebbende partijen bij de totstandkoming van het kunst- en cultuurbeleid zijn betrokken en hebben kunnen meepraten.

In diverse bijeenkomsten en gesprekken zijn de partners in het culturele veld en het onderwijs geraadpleegd. Het Cultuurplatform is als adviesorgaan betrokken in de ontwikkeling van de uitgangspunten, het amateurveld is geraadpleegd tijdens Ronde Tafelbijeenkomsten en in bijeenkomsten met de drie musea is gesproken met de bestuursleden. De ambtenaar kunst en cultuur van de gemeente neemt deel aan diverse gemeentelijke, regionale, provinciale en landelijke netwerken om de afstemming van het gemeentelijk beleid en andere overheden en beleidsvelden te realiseren.¹ De uitkomsten van de gesprekken en bijeenkomsten zijn meegenomen in de ontwikkeling van het nieuwe beleid.

Op 22 juni 2017 zijn de uitgangspunten van de nieuwe nota gepresenteerd aan de Raad in een themabijeenkomst over kunst en cultuur. De aanvullende opmerkingen door de Raadsleden zijn tevens meegenomen in het beleid. Op 14 maart 2018 is er een participatiebijeenkomst voor het culturele veld gehouden over de vijf programmalijnen en de uitkomsten hebben ook gediend als input.² Hierdoor is er draagvlak en een bundeling van kennis en ervaring.

¹ Meer informatie? Zie Bijlage 1 Beleidskaders overheden

² Meer informatie? Zie Bijlage 2 Input participatiebijeenkomst

Ter voorbereiding op de nieuwe cultuurnota 2018 - 2020 zijn de landelijke, provinciale en regionale cultuurbeleidsplannen bekeken. Daarnaast is er een analyse gemaakt van de huidige stand van zaken in de gemeentelijke cultuursector. De uitkomsten hiervan zijn het bepalen van de beleidsthema's (hoofdstuk 2.5). Tevens zijn de uitkomsten van de evaluatie van de vorige nota meegenomen.³ De in de vorige nota benoemde vijf programmalijnen Onderwijs en Talentontwikkeling, Mee doen, Actieve en passieve beleving, Ruimte, Economie en Toerisme zijn in de afgelopen beleidsperiode geïnitieerd en worden aangepast aan de actuele situatie.

Veel van de programmapunten uit de vorige beleidsperiode voor het gemeentelijke beleid op het gebied van kunst en cultuur, konden (deels) worden gerealiseerd en worden gecontinueerd.

In het uitvoeringsprogramma wordt weergegeven welke actiepunten de gemeente Edam-Volendam de komende jaren wil initiëren in samenhang met het culturele veld. Met het kunst en cultuurbeleid geeft de gemeente aan welk belang ze hecht aan de aanwezigheid en inzet van kunst en cultuur voor iedereen: jong en oud, vitaal en kwetsbaar, bewoners en bezoekers. Met de ambities en de doelstellingen wordt richting gegeven aan de uitvoering van het beleid dat in co-creatie met de uitvoerende organisaties in het veld tot stand gebracht zal worden. Wij willen in de komende periode meer faciliteren en aanjagen om vernieuwing te stimuleren en ruimte te geven. Goede initiatieven komen meestal 'van onderop', dat is een belangrijk uitgangspunt voor deze nota.

Visie kunst en cultuur

De visie van Edam-Volendam op de waarde van kunst en cultuur in onze gemeente is:

- *Kunst en cultuur is belangrijk voor het leefklimaat in Edam-Volendam. Versterking van het aanbod en vergroting van cultuurdeelname zijn van belang voor de verdere ontwikkeling van Edam-Volendam als complete gemeente met vitale kernen.*
- *Het creëren van een optimaal lokaal cultureel klimaat is een gezamenlijke opgave voor de gemeente, culturele organisaties, actieve inwoners en ondernemers.*
- *Kunst en cultuur spelen door de integrale aanpak een belangrijke rol bij het behalen van de ambities in het sociale domein.*

We willen nieuwe activiteiten mogelijk maken en initiatieven stimuleren door krachten te bundelen en verbindingen te leggen. Wij menen dat hier kansen liggen. Daarom willen we de komende jaren vooral inzetten op het vergroten van de zichtbaarheid, het stimuleren van samenwerking én het leggen van dwarsverbanden tussen de culturele instellingen, verenigingen, het onderwijs, maatschappelijke partners, de zorg en ondernemers. Samenwerking op basis van eigen initiatief, kracht en kwaliteit. Wij verwachten dat hierdoor kennis kan worden gedeeld en vraag en aanbod van activiteiten meer op elkaar kunnen worden afgestemd. Wij verwachten dat bovengenoemde partijen voldoende cultureel ondernemend zijn.

Belang van kunst en cultuur

Kunst en cultuur als begrip

Cultuur is een breed begrip.⁴ Kunst is onderdeel van cultuur en om die reden een onderdeel van het kunst- en cultuurbeleid van Edam-Volendam 2018–2022. Cultuur verwijst naar alle uitingen, producten en activiteiten op het brede gebied van de kunsten -zoals architectuur, beeldende kunst

³ Meer informatie? Zie Bijlage 3 Evaluatie van de 'Visie op kunst & cultuur in de gemeente Edam-Volendam 2013-2016'

⁴ De definities zijn gebaseerd op de agenda cultuur van de Culturele Raad. Zie: <https://www.cultuur.nl/upload/documents/adviezen/Agenda-Cultuur.pdf>

en vormgeving, film, letteren, podiumkunsten en cross-overs tussen deze disciplines- en het erfgoed -zoals archieven, archeologie, historische collecties, monumenten en immaterieel erfgoed. Daarnaast verwijst het naar de mensen en instituties die zich daarmee bezighouden. De nadere begripsbepalingen van kunst en cultuur zijn te lezen in Bijlage 4.

Belang voor de samenleving

Kunst en cultuur zijn van belang voor een samenleving en daarom ook voor de gemeente Edam-Volendam. Dit heeft te maken met de betekenis die kunst en cultuur hebben voor de identiteit, de diversiteit, de economie, het cultuurtoerisme, de invulling van de vrije tijd, de zingeving, de creativiteit, de participatie en het maatschappelijke leven binnen een gemeente.

Een aantrekkelijk cultuurklimaat biedt inwoners mogelijkheden voor persoonlijke groei. Dat geeft mogelijkheden tot talentontwikkeling, impulsen voor creatieve innovatie en vernieuwing.

Cultuureducatie

Cultuureducatie draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling van jong en oud: het is een middel tot expressie, persoonlijke ontplooiing en maatschappelijke betrokkenheid. Cultuureducatie heeft ook een positieve invloed op leren. Kinderen die bijvoorbeeld een muziekinstrument bespelen, hebben minder moeite met lezen en kunnen beter luisteren. Cultuureducatie draagt bij aan de ontwikkeling van 21ste-eeuwse vaardigheden.⁵

Identiteit en historie

Cultuur brengt mensen in verbinding met het verleden en draagt zo bij aan het behoud en de innovatieve ontwikkelingen van ons cultureel historisch erfgoed.

Cultuur zorgt voor een uitstraling waar een gemeenschap trots op is, zodat een plaats zich kan onderscheiden van de andere.

Levenskwaliteit

Cultuur kan bijdragen aan het oplossen van complexe maatschappelijke vraagstukken, bijvoorbeeld op het gebied van zorg, krimp of vergrijzing. Uit onderzoek komt naar voren dat mensen die actief of passief deelnemen aan culturele activiteiten zich gelukkiger voelen en gezonder zijn, zowel mentaal als fysiek en dat kunst en cultuur een positieve invloed hebben op de gezondheid en genezing van patiënten. Cultuur en cultuureducatie kunnen ingezet worden ten behoeve van participatie. Denk bijvoorbeeld aan zinvolle dagbesteding, scholing, maatschappelijke stages en vrijwilligerswerk.

Kunst en cultuur als cement

Kunst en het cultureel aanbod vormen belangrijke bindende elementen in de samenleving en leveren een bijdrage aan de identiteit en sociale cohesie binnen wijken en aan de gemeente als geheel. Denk bijvoorbeeld aan toneelverenigingen, koren, blaasorkesten, een bibliotheek, festivals en culturele evenementen die fungeren als ontmoetingsplekken.

⁵ 21e eeuwse vaardigheden, of 21st century skills, zijn competenties die leerlingen nodig hebben om succesvol deel te nemen in de maatschappij van de toekomst. De maatschappij verandert door technologie en digitalisering van een industriële naar een kennis- en netwerksamenleving. Gevolg is bijvoorbeeld dat meer mensenwerk wordt gedaan door machines. En bij steeds meer werk worden computers en ict gebruikt. Werk verandert, functies veranderen. Jongeren hebben 21e eeuwse vaardigheden nodig om hierop voorbereid te zijn. Het gaat bijvoorbeeld om vaardigheden als kritisch denken, creatief denken, probleem oplossen, ict-basisvaardigheden, informatievaardigheden, computational thinking en mediawijsheid.

Aantrekkingskracht gemeente

Culturele activiteiten, evenementen en broedplaatsen geven ook een impuls aan het toerisme, aan de economische bedrijvigheid op lokaal en regionaal niveau en aan de uitstraling van de gemeente. Kunst- en cultuur zijn ook van belang voor de ruimtelijke kwaliteit van onze woonomgeving. Een aantrekkelijke woonomgeving vergroot de leefbaarheid. Het geeft plekken identiteit (gebaseerd op verleden, heden en toekomst) en zorgt ervoor dat mensen er graag wonen en verblijven. Bovendien brengt het levendigheid en bestedingen met zich mee, bijvoorbeeld: mensen gaan voorafgaand aan een voorstelling of cultureel evenement uit eten of praten na in een café.

Plezier en verwondering

Tenslotte biedt cultuur plezier, omdat zij een ontsnapping vormt uit de werkelijkheid, aanzet tot nadenken en verwondering en genieten. Kortom: cultuur speelt een onmisbare rol bij het creëren van een aangenaam leefklimaat in de samenleving en bepaalt in grote mate de identiteit van een plaats en hoe deze wordt beleefd.

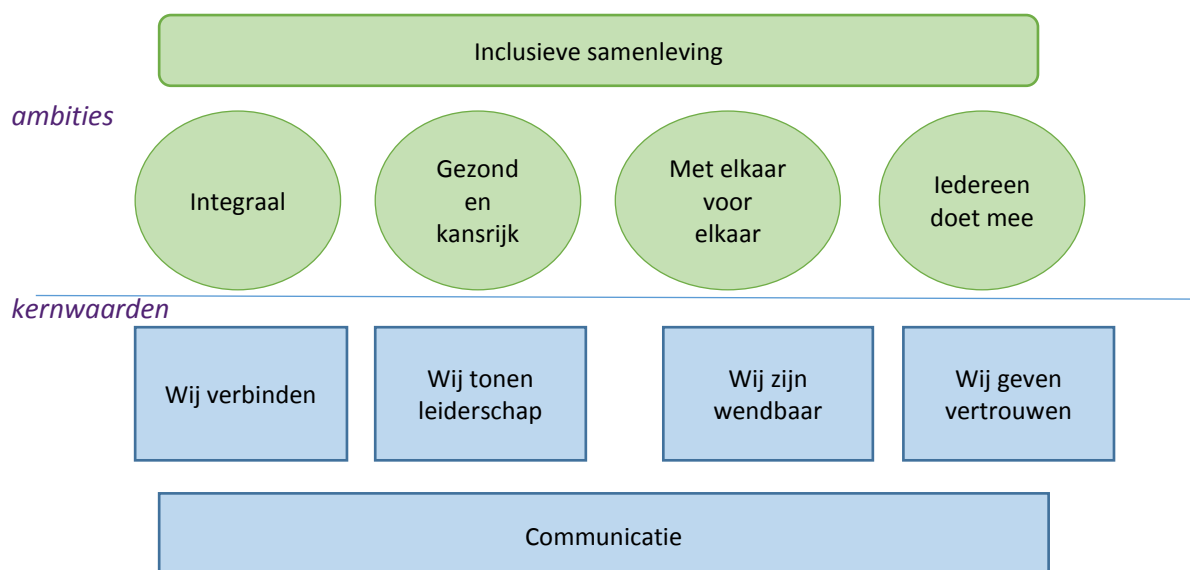
Kaders en ambities

Beleidskader

Het maatschappelijke belang van kunst en cultuur is af te lezen uit de rol die het speelt in het sociale, economische en ruimtelijke domein. Kunst en cultuur heeft veel raakvlakken of overlap met de gemeentelijke nota's in deze verschillende domeinen. Door beleidsterreinen met elkaar te verbinden en te vernieuwen worden de krachten gebundeld, dit leidt tot een beter resultaat.

Beleid sociaal domein

Beleid in het sociaal domein gaat uit van samenhang in doelen en activiteiten en het ondersteunen van de eigen kracht van de samenleving. Om de samenhang en integraliteit van al het maatschappelijk beleid te borgen is een kaderbeleid geformuleerd in de nog vast te stellen nota Sociaal Domein. De ambities, doelstellingen en kernwaarden van de gemeentelijke organisatie in dit beleid krijgen ook vorm in de andere maatschappelijk beleidsnota's.

Programma's

Voor het kunst en cultuurbeleid is een vertaalslag van de bovenstaande ambities voor het Sociaal Domein gemaakt. De omvang en diversiteit van de culturele sector en haar vraagstukken hebben geleid tot een clustering van ambities en doelstellingen in vijf programma's:

1. Talentontwikkeling van de jeugd
2. Levendige historie
3. Inclusie door kunst
4. Participatie en leefbaarheid
5. Zichtbaarheid en imago

De doelen van de vijf programma's dragen allen bij aan de verwezenlijking van de vier ambities uit het Sociaal Domein:

- Integraal
- Gezond en kansrijk
- Met elkaar voor elkaar
- Iedereen doet mee

De vijf programma's voor kunst en cultuur leiden er in gezamenlijkheid toe dat ambities voor het Sociaal Domein ingevuld kunnen worden en grijpen in elkaar. Alleen aandacht besteden aan het ene of aan het andere programma leidt tot beperkte resultaten, een integrale aanpak is noodzakelijk.

Kernwaarden

Om onze ambities waar te kunnen maken, heeft het college een aantal kernwaarden omschreven. Deze kernwaarden komen terug in alles wat de gemeente onderneemt. Wij verbinden, tonen leiderschap, zijn wendbaar en geven vertrouwen. In het kunst en cultuurbeleid zijn deze kernwaarden dan ook in alles terug te vinden.

Wij verbinden

In de kunst en cultuurnota is extra aandacht voor laagdrempeligheid waardoor jong, oud of kwetsbare doelgroepen makkelijk mee kunnen doen. Cultuurparticipatie door jong en oud, vitaal en kwetsbaar. We ontwikkelen integraal beleid met het Sociaal Domein (inzetten van kunst bij welzijn en sport, jeugd en participatie), Toerisme, Vastgoed en Ruimtelijke Ordening. We organiseren bijeenkomsten met het culturele veld om organisaties met elkaar te verbinden en nemen als gemeente deel aan regionale en landelijke netwerken.

Wij tonen leiderschap

We ontwikkelen met het kunst en cultuurbeleid een visie op toekomstbestendigheid en kwalitatieve verbetering van het culturele veld in de gemeente. We geven aan wat we belangrijk vinden en stellen doelen waardoor we het veld aangeven wat we van hen verwachten om een bijdrage hieraan te leveren.

Wij zijn wendbaar

In deze nota wordt ruimte geboden om in te kunnen spelen op de veranderende (maatschappelijke) omstandigheden die kansen bieden of bedreigingen zijn voor kunst en cultuur. Door vooruit te denken en bezig te zijn met de toekomst. Door hierover het gesprek met het veld aan te gaan stellen we ons wendbaar op.

Wij geven vertrouwen

Door het culturele veld en elkaar verantwoordelijkheid te geven en ruimte te laten om de afspraken waar te maken. Door het afleggen van verantwoording serieus te nemen. Door het zijn van een betrouwbare partner voor de stakeholders in het lokale, regionale en culturele veld. De gemeente faciliteert waar ze kan, de bal ligt bij het veld en we realiseren het samen.

Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk beschrijft de huidige maatschappelijke ontwikkelingen die relevant zijn voor de culturele sector en maakt een analyse van de huidige situatie van het culturele veld in onze gemeente. Hoofdstuk 3 t/m 9 gaan in op ambities, doelen en maatregelen van de vijf programmalijnen en hoofdstuk 10 gaat over de financiën, de monitoring en evaluatie van het beleid. In de bijlages zijn de stukken of achtergrondinformatie te vinden waar naar verwezen is in de nota.

2. Terugblik, trends en analyse huidige situatie

Terugblik beleidsperiode 2013-2016

De kadernota 'Visie op Kunst & Cultuur in Edam-Volendam 2013-2016' is niet onder een financieel goed gesternte uitgebracht. Zowel Rijksoverheid als gemeenten zagen zich genoodzaakt om te bezuinigen. Kunst en cultuur bleven daarbij niet buiten schot. Het was dan ook een uitdaging om met gelijke of zelfs minder middelen ons kunst en cultuuraanbod zoveel mogelijk in stand te houden en bovendien nog meer te stimuleren. Dat betekent ook dat er heldere keuzes gemaakt moesten worden. Criteria zoals persoonlijke ontwikkeling van de jeugd en zorgen voor leefbaarheid in onze gemeente waren doorslaggevend. Structuur, verbinding en coördinatie waren de speerpunten uit de vorige kadernota kunst en cultuur. Om de doelen goed te kunnen uitvoeren waren zowel budget als capaciteit cruciaal. Voor de uitvoering van het cultuurprogramma 2013-2016 is geen extra budget voor de uitvoering van de projecten beschikbaar gesteld, met als gevolg dat de programmapunten budgetneutraal moesten worden uitgevoerd.

In de vorige nota is ervan uitgegaan dat de projecten deels uit bestaande middelen konden worden opgezet en er deels nieuw geld nodig was. Bestaande middelen konden echter niet worden ingezet omdat deze vast zitten in bestaande (lang lopende) subsidierelaties.

Het niet beschikbaar hebben van een vrij besteedbaar budget voor kunst en cultuur, had als gevolg dat alleen de reeds (lang) bestaande initiatieven worden ondersteund.

Het is wenselijk dat de gemeente zich ten doel stelt om een sturende en aanjagende rol te vervullen op het terrein van kunst en cultuur om met vrij besteedbaar budget nieuwe initiatieven te stimuleren. Dat kan door de verschillende vormen en lagen van kunst en cultuur met elkaar te verbinden als een 'spin in het web' en door samen te werken met alle partners van het gehele culturele veld in de gemeente (netwerkfunctie).

Op deze wijze wordt onze inwoners een optimale mogelijkheid geboden om door cultuurparticipatie mee te doen aan onze samenleving en een eigen culturele ontwikkeling door te maken.

Trends

Kunst en cultuur zijn niet waardenvrij. Trends en ontwikkelingen beïnvloeden vraag en aanbod op cultureel gebied, ook in onze gemeente.

In vogelvlucht een aantal **landelijke trends** die momenteel gaande zijn in onze samenleving:

De nieuwe trend van de belevingseconomie en persoonlijke tijdsdruk die mensen ervaren op de vrijetijdsbesteding beïnvloeden de deelname aan kunst en cultuur, evenals de digitalisering van het online aanbod. Digitalisering beïnvloedt ook de toegang tot het erfgoed en de wijze waarop we dingen leren, zoals online gitaarlessen.

Een grotere pluriformiteit van de samenleving met aanwezigheid van verschillende religies, leefstijlen, en tradities, vraagt om nog gerichtere benadering van doelgroepen.

Professionalisering, verzakelijking en behoorlijk bestuur hebben sinds de bezuinigingen hun intrede gedaan in de culturele sector.

In de rafelranden van gemeenten ontstaan broedplaatsen, in winkelstraten nemen jonge kunstenaars tijdelijk hun intrek in lege winkelpanden met pop-up galleries- en ateliers. Een groot deel van de beeldend kunstenaars beweegt zich 'onder de radar', de sector wordt gekenmerkt door tijdelijke huisvesting en vluchtige, dynamische initiatieven en ruimtes voor jonge talentvolle makers. De aantrekkelijkheid van gemeenten wordt in hoge mate bepaald door de aanwezigheid van monumenten en cultureel en culinair aanbod. Er is een toenemende behoefte aan een sterke lokale en regionale identiteit en erfgoed staat steeds meer in de belangstelling.

En er is een toenemend belang van cultuureducatie en talentontwikkeling vanuit het besef dat creatieve competenties de kansen van een kind in het onderwijs en later als volwassene op de arbeidsmarkt vergroten.⁶

Uitgaande van de bovenstaande landelijke ontwikkelingen en trends zijn de volgende maatschappelijke en culturele trends meegenomen bij de ontwikkeling van het cultuurbeleid in **onze gemeente**:

- vergrijzing bij amateurverenigingen;
- wens tot spreiding van cultuurtoerisme in de MRA, regio Amsterdam;
- het voortbestaan van kleine musea staat onder druk;
- financieringsmix: meer private financiering door o.a. crowdfunding;
- integratie tussen beleidsterreinen in het sociale domein zoals welzijn, zorg, sport en cultuur;
- verankering van cultuureducatie in het onderwijs d.m.v. Cultuureducatie met Kwaliteit en Muziekimpuls;
- toenemende netwerkvorming in de culturele sector;
- trend van festivalisering: festivals op unieke locaties en met een aansprekend programma;
- opkomst van het digitale tijdperk: steeds meer aanbod is online en er ontstaan nieuwe digitale presentatievormen zoals Augmented Reality of Oculus Rift die bijdragen aan toegankelijkheid van kunst, cultuur en erfgoed;
- belangrijke rol van het immaterieel erfgoed in de gemeente en diverse kernen i.v.m. leefbaarheid en sociale cohesie;
- een revival van ambachten, herwaardering voor vakmanschap.

Ringenmodel

De VNG heeft het Ringenmodel ontwikkeld om gemeenten houvast te kunnen geven bij het formuleren van cultuurbeleid.

Dit model deelt culturele voorzieningen en het bijbehorend cultuurbeleid op in drie ringen:

- Kernachtig gemeentelijk cultuurbeleid (bij gemeenten met minder dan 30.000 inwoners);
- Uitgebreid cultuurbeleid (bij gemeenten met een inwonersaantal tussen de 30.000 en 90.000 inwoners);
- Alomvattend kunst- en cultuurbeleid (bij gemeente met meer dan 90.000 inwoners).

⁶ Meer weten? Zie: <http://www.cultuurindex.nl/> en <https://www.atlasvoorgemeenten.nl/>

De culturele infrastructuur van gemeenten in ringen

In de Bijlage 5 Ringenmodel toegepast op Edam-Volendam staat een overzicht van culturele voorzieningen en organisaties met hun activiteiten in de gemeente Edam-Volendam.⁷ Onze gemeente zou volgens het Ringenmodel van de VNG voornamelijk ingedeeld worden bij de culturele infrastructuur die bij kernachtig beleid hoort, met een aantal extra voorzieningen die bij uitgebreid cultuurbeleid horen.

Een belangrijk uitgangspunt van het Ringenmodel is dat het voor een kleine gemeente niet nodig is om zoveel mogelijk culturele voorzieningen te verschaffen. Het is zinvoller om de aandacht en middelen te concentreren op de kern van het gemeentelijke cultuurbeleid en de typische 'eigenheden' van de gemeenschap verder uit te bouwen. Volgens het Ringenmodel is het belangrijk dat er ruimte wordt geboden aan mensen en hun ideeën voor initiatieven vanuit de samenleving. Dit bevordert het gevoel van verbondenheid, verantwoordelijkheid en betrokkenheid.

Benchmark

Als wij de investeringen in kunst en cultuur in Edam-Volendam met die in een aantal andere gemeenten vergelijken maken we uit onderstaande samenvatting van de benchmark op, dat de bijdrage aan kunst en cultuur per inwoner in Edam-Volendam in dit overzicht het laagste is.⁸ Hierbij merken wij op dat de totalen binnen de benchmark redelijk vergelijkbaar zijn, de sub posten kunnen anders verdeeld zijn. Na een totaalberekening op basis van de uitgaven voor cultuur (subsidieplafond en bibliotheekwezen) in Edam-Volendam komen wij uit op een bedrag van € 24,- per inwoner.

Deze uitgaven zijn exclusief de kosten voor de L.O.V.E., het Waterlands Archief en de museumgebouwen van het Edams en Volendams Museum. Indien deze kosten worden meegeteld wordt het een bedrag circa € 35,- per inwoner. Het gemiddelde van alle gemeenten in Nederland komt uit op € 98,- per inwoner. Gezien de benchmark met vergelijkbare gemeenten zoals Gorinchem

⁷ Zie Bijlage 5 Ringenmodel toegepast op gemeente Edam-Volendam

⁸ Informatie van BMC team cultuur & erfgoed 2017. De bibliotheek zit er overal bij inbegrepen. In Brielle is het gebouw van het museum (in bezit van de gemeente) er bij inbegrepen.

of Goes, valt op dat deze gemeenten het viervoudige besteden aan kunst en cultuur in vergelijking met Edam-Volendam.

Brielle	16.885	€ 1.198,00	€ 70
Ommen	17.696	€ 825.000	€ 47
Oirschot	18.199	€ 697.320	€ 38
Enkhuizen	18.455	€ 1.292.000	€ 70
Leerdam	20.711	€ 624.000	€ 30
Edam-Volendam	35.803	€ 844.000	€ 24
Bloemendaal	22.183	€ 1.011.000	€ 46
Elburg	22.929	€ 1.046.000	€ 46
Sluis	23.639	€ 1.429.000	€ 60
Delfzijl	25.002	€ 1.680.300	€ 67
Culemborg	27.644	€ 2.316.000	€ 84
Hulst	27.323	€ 1.603.000	€ 59
Gorinchem	35.260	€ 2.574.000	€ 73
Goes	37.211	€ 3.071.963	€ 83

Analyse huidige situatie

Van onze gemeentelijke kunst- en cultuursector is op basis van het VNG-Ringenmodel, de input vanuit de sector, de benchmark en de relevante maatschappelijke en sociale trends een analyse gemaakt van de huidige situatie.

De conclusie na toepassing van het Ringenmodel is dat het niveau van de basisvoorzieningen zoals een bibliotheek en een aantal (kleine) podia in de gemeente Edam-Volendam nagenoeg passend is. In de naburige gemeenten zijn schouwburgen en bioscopen ruimschoots aanwezig waarvan de inwoners van Edam-Volendam gebruik kunnen maken.

Wel kan worden gesteld dat er sprake is van beperkte betaalbare culturele voorzieningen zoals oefenruimtes en podia. Om oefenruimtes en podia laagdrempelig (betaalbaar) te houden voor de verenigingen en andere culturele organisaties, is het van belang om hier rekening mee te houden in het accommodatiebeleid.

Ondanks de aanwezigheid van een sterke muziekcultuur, veel culturele verenigingen, de samenwerking met Muziekschool Waterland en lesaanbod, is er een significante daling in cultuurparticipatie bij jongeren vanaf 12-jarige leeftijd. Er zijn weinig activiteiten op het gebied van literatuur of beeldende kunst voor de jeugd of een creatieve broedplaats waar ze hun talenten kunnen ontplooien. Om de ontwikkeling van talent bij de jeugd te bevorderen, is het van belang om het aanbod goed af te stemmen op hun behoeftes en toegankelijker te maken voor deze specifieke doelgroep. Samenwerking tussen de culturele sector, welzijn, sport en het onderwijs is belangrijk hierbij. In de eerste programmalijn (hoofdstuk 3) wordt deze ambitie nader belicht:

Talentontwikkeling van de jeugd.

De gemeente beschikt over een opvallend grote hoeveelheid monumenten, unieke ambachten, een beiaardier, maar liefst drie musea voor cultuurhistorisch erfgoed, veel historische verenigingen, een fort op de Stelling van Amsterdam, plus de aanwezigheid van de unieke Spaander Collectie. Een enorme rijkdom aan materieel en immaterieel erfgoed die de identiteit van de gemeente bepaalt. Een historie die het verdient om te behouden, te verlevendigen en door innovatie haar

aantrekkingskracht te behouden, ook voor toekomstige generaties bewoners en bezoekers. Deze ambitie wordt uitgewerkt in onze tweede programmalijn (hoofdstuk 4): **Levendige historie**.

In onze gemeente is er sprake van toenemende vergrijzing en is het van belang om de ouderen zo lang mogelijk actief en in positieve gezondheid te houden. Ook zijn er kwetsbare doelgroepen die moeilijk kunnen participeren in kunst en cultuur zoals slechtzienden, ouderen of bewoners met een andere fysieke of psychische beperking. Daarnaast zijn er specifieke thema's zoals eenzaamheid die door de inzet van kunst en cultuur i.s.m. de Wmo aangepakt worden. Hoe we dit thema willen uitrollen komt aan bod in de derde programmalijn (hoofdstuk 5): **Inclusie door kunst en cultuur**.

Kunst en cultuur zijn van essentieel belang voor de leefbaarheid in onze gemeente. Er is sprake van grote sociale participatie (vrijwilligers) in de culturele sector. In de nieuwe Vrijwilligersnota is beleid opgesteld omtrent de ondersteuning door de gemeente aan vrijwilligers. Veel culturele verenigingen, organisaties en culturele evenementen zouden niet kunnen bestaan zonder de inzet van al deze vrijwilligers. In de verschillende kernen (groot en klein) is er sprake van sociale betrokkenheid en vitaliteit. Het culturele verenigingsleven en de vele festivals, concerten en evenementen vormen het cement van de samenleving en dienen te blijven voortbestaan. Onze ambities op dit terrein vindt u terug in de vierde programmalijn (hoofdstuk 6): **Participatie en leefbaarheid**.

De zichtbaarheid van kunst en cultuur is nog onvoldoende, evenals een positief imago van kunst en cultuur. Er is weinig tot geen kunst in de openbare ruimte te zien. De digitale of virtuele toegankelijkheid van het cultuuraanbod en erfgoed is minimaal. Met het oog op de toekomst waarin Edam-Volendam binnen de Metropool Regio Amsterdam een toename van bezoekers kan verwachten en de toename van gebruik van digitale middelen door het publiek, is het belangrijk hier een verbetering in te maken. Dit wordt verder uitgewerkt in de laatste programmalijn (hoofdstuk 7): **Zichtbaarheid en imago**.

3. Talentontwikkeling van de jeugd

Inleiding

Alle kinderen, arm of rijk, gezond of met een beperking, hebben het recht op deelnemen aan sportieve, culturele en artistieke activiteiten (Kinderrechtenverdrag artikel 24). De gemeentelijke regeling Kansen voor alle kinderen biedt kinderen die buiten alle regelingen vallen de mogelijkheid om te participeren.

Creatieve activiteiten zijn net als sport heel belangrijk voor de **ontwikkeling van een kind**.

Belangrijk is dat deelname aan kunst en cultuur onze jeugd stimuleert zichzelf te worden en in die zin hun talenten te ontdekken. Het gaat daarbij niet om de beste te zijn, maar om persoonlijke ontwikkeling als tegenhanger voor de groepsdruk.

Kunst en cultuur leveren een bijdrage aan het gemeentelijke **programma 'LEF'**, dat in navolging van het 'IJslandse model' in onze gemeente is gestart. In IJsland is het middelengebruik onder jongeren dankzij dit model praktisch nul, terwijl dit 20 jaar geleden nog op 50% lag onder jongeren tot 16 jaar. Vanuit leefstijl wordt het programma 'LEF' gecoördineerd, een samenwerking tussen het beleid op het gebied van leefstijl, veiligheid, sport, kunst & cultuur en jeugd.

Door **cultuureducatie op school** maken leerlingen, ongeacht hun achtergrond, kennis met schoonheid en hun talenten. Legio onderzoeken bevestigen de positieve effecten van cultuureducatie op de persoonlijke ontwikkeling, leerprestaties en de zogeheten 21st Century Skills van kinderen. Het gemeentelijke onderwijsprogramma Samen Beter maakt een vertaling van het landelijke Curriculum Nu, waardoor de afstemming en verankering van cultuureducatie plaatsvindt.

Talentontwikkeling is de vervolgstap waarbij kansen geboden worden aan kinderen en jongeren om onvermoede en/of aanwezige excellente talenten om op het gebied van kunst en cultuur verder te ontwikkelen. Wanneer het gaat om de ontdekking en ontwikkeling van talenten door kunst en cultuur, is de focus van de gemeente gericht op de bijdrage die het onderwijsprogramma Samen Beter, het programma 'LEF' en het culturele veld hieraan kunnen leveren.

Ambitie

Alle jeugdigen hebben de best mogelijke kans op de ontdekking en ontwikkeling van hun talenten op het gebied van kunst en cultuur.

Aan deze ambitie wordt invulling gegeven door inzet op de volgende speerpunten:

1. Cultuur levert bijdrage aan kansrijk opgroeien van de jeugd
2. Afstemmen tussen onderwijs en cultuur van vraag en aanbod
3. Verankering van cultuureducatie in het onderwijs
4. Agenderen cultuureducatie op de lokale onderwijsagenda
5. Ontwikkeling van expertise op het gebied van talentontwikkeling
6. Bevorderen van fysieke ruimtes voor beoefenen van creatief talent

Doelstellingen

Aan de zes bovengenoemde speerpunten worden doelen gesteld om aan de ambities *Iedereen doet mee*, *Integraal* en *Gezond en Kansrijk* te kunnen voldoen. In het uitvoeringsprogramma (Bijlage 6) worden activiteiten beschreven waarmee de doelen bereikt kunnen worden en binnen welke periode dit plaatsvindt.

1. Cultuur levert bijdrage aan kansrijk opgroeien van de jeugd

Doel	Onze gemeente wil de jeugd een kansrijke omgeving bieden om gezond in op te groeien en hun talenten zo optimaal te ontwikkelen
Maatregel	1. Stimuleren van passend aanbod op het gebied van kunst en cultuur voor de jeugd om cultuurparticipatie binnen- en buitenschools te bevorderen. 2. Stimuleren dat er passend aanbod is op het gebied van kunst en cultuur als vrijetijdsbesteding specifiek voor jongeren tussen 12 en 18 jaar. 3. Stimuleren van maatschappelijke stages voor jongeren in de culturele sector.

2. Afstemmen tussen onderwijs en cultuur van vraag en aanbod

Doel	Het verbeteren van de samenwerking tussen het onderwijs en culturele instellingen door kennisdeling en deskundigheidsbevordering te bevorderen
Maatregel	1. Organisatie van netwerkbijeenkomsten voor onderwijs en cultuur om kennisdeling en bevordering te stimuleren en te verbeteren.

3. Verankering van cultuureducatie in het onderwijs

Doel	Het verbeteren van de verankering van cultuureducatie in het onderwijs zodat de jeugd met plezier hun verbeeldingskracht, waarnemingsvermogen, communicatieve vaardigheden en creatieve talenten kunnen ontdekken
Maatregel	1. Stimuleren van deskundigheidsbevordering bij docenten en culturele aanbieders. 2. Stimuleren van professionele ondersteuning om het onderwijs te begeleiden bij de verankering van cultuureducatie in het curriculum 3. Meer zichtbaarheid voor cultuureducatie in de gemeente door aanbod en informatie online te brengen.

4. Agenderen cultuureducatie op de lokale onderwijsagenda

Doel	Het structureel agenderen van cultuureducatie op de lokale onderwijsagenda zodat afstemming plaatsvindt tussen onderwijs, cultuur en gemeente met als doel: kansrijk opgroeien van de jeugd met cultuurparticipatie als vanzelfsprekend onderdeel
Maatregel	1. Oprichten van een stuurgroep cultuureducatie met vertegenwoordigers van het onderwijs, cultuur en de gemeente om de voortgang van de verankering van cultuureducatie in het onderwijs te waarborgen en agenderen. 2. In afstemming met lokale onderwijsagenda Samen Beter komt er een aparte werkgroep met daarin de leden, of een afvaardiging van de stuurgroep cultuureducatie.

5. Ontwikkeling van expertise op het gebied van talentontwikkeling

Doel	Het bevorderen en ondersteunen van lokaal talent d.m.v. specifieke ondersteuning op het gebied van creatieve talentontwikkeling
Maatregel	1. Stimuleren van een netwerk of programma in de gemeente of regio dat de uitwisseling tussen de ketens van creatieve activiteiten in het (formele) onderwijs, de keten van vrijetijdsactiviteiten en deelname aan wedstrijden en concoursen. Dit sluit aan bij de ambitie uit de gemeentelijke Jeugdnota en Sportnota om talentontwikkeling te bevorderen

6. Bevorderen van aanwezigheid fysieke ruimtes voor beoefenen van creatief talent

Doel	Het bevorderen van de aanwezigheid van voldoende oefenruimtes, ontmoetingsplekken, podia, voorstellings- en expositiemogelijkheden, die van cruciaal belang zijn om de ontwikkeling van creatief talent te stimuleren en kunst en cultuur letterlijk plek te geven
Maatregel	1. inventarisatie van beschikbare en geschikte (tijdelijke) ruimtes, accommodaties die geschikt zijn voor creatief gebruik, ruimtes toekennen aan creatieve gebruikers

4. Levendige historie

Inleiding

De Nederlands (immateriële) erfgoedsector zit in de lift, maar liefst 80% van de bevolking heeft interesse in erfgoed en geschiedenis er is een groeiend aantal vrijwilligers actief in deze sector en grote musea trekken steeds meer bezoekers.⁹ Maar de **regionale en lokale musea** profiteren minder van deze tendens: de bezoekersaantallen blijven achter. Ze hebben het financieel moeilijker en draaien nagenoeg op vrijwilligers.

Historische verenigingen spelen een belangrijke rol in de overdracht van de plaatselijke historie. Door het archiveren, exposeren en publiceren van oude documentatie blijft de historie behouden en zichtbaar voor de huidige bewoners.

Er is een landelijke tendens gaande met herwaardering voor (immaterieel) erfgoed en ambachten.

Oude ambachten maken een specifiek onderdeel uit van het 'levend erfgoed' en worden overgedragen van generatie op generatie en zijn belangrijk voor een gemeenschappelijke identiteit. Ambachten die horen bij de visserij (scheepswerf voor de botters, netten boeten, palingrokerij), kaasmakerij, landbouw en ook de klederdracht en de beiaardier horen tot de culturele identiteit van de gemeente en haar bewoners.

Cultureel (immaterieel) erfgoed is echter niet alleen van belang voor de identiteit en leefbaarheid van de gemeente, maar is ook een belangrijke economische factor en bepalen mede de aantrekkingskracht voor bewoners en **cultuurtoerisme**.¹⁰

Ambitie

Het levendig houden en zichtbaarder maken van het aanwezige (immateriële) lokale erfgoed om te voorkomen dat het voor jonge generaties verloren gaat en aantrekkelijker te maken voor (jonge) bewoners en bezoekers.

Aan deze ambitie wordt invulling gegeven door inzet op de volgende speerpunten:

1. Verbeteren museale aanpak
2. Stimuleren en ondersteunen historische- of erfgoedverenigingen
3. Ambachten in leven houden
4. Stimuleren Cultuurtoerisme
5. Deelname EuroArt
6. Participeren in project Museum aan het Water

Doelstellingen

Aan de bovengenoemde zes speerpunten worden doelen gesteld om aan de ambities *Integraal* en *Met elkaar voor elkaar* te kunnen voldoen. In het uitvoeringsprogramma (Bijlage 6) worden activiteiten beschreven waarmee de doelen bereikt kunnen worden en binnen welke periode dit plaatsvindt.

⁹ Dit blijkt uit het SCP onderzoek Gisteren Vandaag: erfgoedbelangstelling en erfgoedbeoefening, 2015.

¹⁰ <http://pretwerk.nl/opinie/inspelen-op-groeiende-belangstelling-naar-erfgoed-en-geschiedenis/35848>

1. Verbeteren museale aanpak

Doel	Het verbeteren en vernieuwing van de museale aanpak op het gebied van vrijwilligersbeleid, exposities en museale projecten om oud en nieuw/jong publiek aan te (blijven) trekken en zo de historie levendig te houden
Maatregel	1. Oprichten gemeentelijk museaal overleg om deskundigheid te delen 2. Interne afstemming m.b.t. nieuwe Vrijwilligersnota 3. Stimuleren van vernieuwende exposities en museale projecten om nieuw/jong publiek te (blijven) trekken

2. Stimuleren en ondersteunen historische- of erfgoedverenigingen

Doel	Ondersteunen van historische- of erfgoedverenigingen om het aanwezige lokale erfgoed levendig te houden voor de gemeenschap en aantrekkelijk te maken voor een breder publiek
Maatregel	1. Oprichten van gemeentelijk netwerk. 2. Stimuleren van deskundigheidsbevordering en innovatieve projecten op het gebied van educatie, expositie, evenementen 3. Stimuleren van samenwerking met regionale of landelijke partners stimuleren zoals het Waterlands Archief om erfgoed levendig te houden

3. Ambachten in leven houden

Doel	Het op hedendaagse en toegankelijke wijze zichtbaar maken van het aanwezige immateriële erfgoed voor bewoners en bezoekers en het vastleggen en overdragen van de aanwezige kennis
Maatregel	1. Stimuleren van innovatieve projecten t.b.v. de zichtbaarheid 2. Oprichten netwerk immaterieel erfgoed met vertegenwoordigers van verschillende ambachten vanuit de hele gemeente 3. Stimuleren van een specifiek programma om de toekomstbestendigheid van het immateriële erfgoed te realiseren met lokale en/of landelijke samenwerkingspartners

4. Stimuleren cultuurtoerisme

Doel	Het zichtbaarder maken van de lokale cultuurhistorische identiteit voor bezoekers
Maatregel	1. Integrale samenwerking met Toerisme aan het Actieplan Cultuurtoerisme 2. Integrale samenwerking met Toerisme om de marketing op het gebied van cultuurtoerisme (lokaal en regionaal i.s.m. de MRA) te verbeteren

5. Deelname EuroArt

Doel	Het zichtbaarder maken en levendig houden van cultuurhistorisch erfgoed door de deelname aan EuroArt, het Europese netwerk voor Artists' Colonies waar Volendam vanwege de Spaander Collectie deel van uitmaakt ¹¹
Maatregel	1. Deelname aan netwerk EuroArt continueren 2. Stimuleren van nieuwe projecten met Artists' Colonies als thema i.s.m. lokale partners 3. Ontwikkelen van bijeenkomst in 2020 voor de leden van het netwerk i.s.m. toerisme en de lokale partners op het gebied van cultuur en toerisme

6. Participeren project Museum aan het Water

Doel	Het in regionaal verband zichtbaar maken van het aanwezige cultuurhistorische erfgoed voor een breed publiek
Maatregel	1. Deelname aan projectgroep voor invulling, uitwerking en realisatie concept om het verhaal van de Markermeerdijken te vertellen. Aandachtspunt is de archeologische vondsten en de wijze waarop deze geëxposeerd worden en hun uiteindelijke bewaarplaats 2. Afstemming met Toerisme en Economie om het Businessplan t.b.v. de gebiedsontwikkeling van Etersheim te integreren in het project

¹¹ Meer weten? Zie: <https://www.euroart.eu/en/artists-colonies/>

5. Inclusie door kunst en cultuur

Inleiding

De Wmo (wet maatschappelijke ondersteuning) is bedoeld om tot een betrokken samenleving te komen. De burger neemt zelf de regie en de overheid stimuleert en biedt waar nodig ondersteuning en diensten. Het doel is dat kwetsbare burgers (zo lang mogelijk) mee kunnen blijven doen in en met hulp van hun omgeving. Kunst en cultuur kan een middel zijn om kwetsbare inwoners te stimuleren (zo lang mogelijk) mee te doen, zich te ontwikkelen en te participeren in de maatschappij.¹²

Actieve cultuurparticipatie ondersteunt en versterkt mensen met een zorgvraag:

- Het draagt bij aan het gevoel van welzijn
- Het lokt mensen op positieve wijze uit hun huis, want cultuurparticipatie en plezier, niet hun probleem staat centraal
- Vitale en minder-vitale individuen en groepen worden bij de kunst en cultuur betrokken
- Het levert nieuwe contacten op en dit vermindert mogelijk isolement

De vergrijzing is één van de grote maatschappelijke uitdagingen voor gemeenten. Ook gemeente Edam-Volendam heeft te maken met de grijze druk. De kwetsbaarheid onder ouderen zal navenant stijgen, zo toont CBS-onderzoek aan, vooral door vereenzaming.

Cultuurdeelname kan ouderen helpen om langer zelfstandig te blijven wonen en **vereenzaming tegen te gaan**. De effectiviteit van kunst als instrument om het welbevinden van kwetsbare inwoners zoals ouderen te verhogen, wordt steeds vaker onderkend en krijgt daardoor grotere reikwijdte en slagkracht. **Lang Leve Kunst** was een landelijk programma met circa 950 culturele projecten voor de doelgroep (kwetsbare) ouderen waarmee ruim 400.000 ouderen en 3250 professionals en vrijwilligers bereikt zijn in de periode 2013 – 2016. De regeling Age Friendly Cultural Cities biedt gemeenten de kans om extra financiële ondersteuning aan te vragen om op lokaal niveau een dergelijk programma te ontwikkelen.

Ambitie

Door de inzet van kunst en cultuur als middel worden kwetsbare bewoners gestimuleerd om (zo lang mogelijk) mee te doen en zich te blijven ontwikkelen.

Aan deze ambitie wordt invulling gegeven door inzet op de volgende speerpunten:

1. Inclusie van kwetsbare doelgroepen door kunst en cultuur
2. Kunst in de Wmo als preventie tegen eenzaamheid
3. Lang Leve Kunst

¹² Er bestaat geen lijst van groepen die als kwetsbaar kunnen worden aangemerkt. Daarvoor zijn de omschrijvingen te algemeen en zijn de factoren die kwetsbaarheid veroorzaken te divers. Groepen die vaak als kwetsbaar worden beschouwd, zijn mensen met een lichamelijke beperking, chronisch psychische problemen, een verstandelijke beperking, psychosociale (inclusief materiële) problemen, lichte opvoed- en opgroei-problemen, die betrokken zijn bij huiselijk geweld, die uitgestoten (dreigen te) worden wegens hun seksuele oriëntatie, met meervoudige problematiek (waaronder verslaafden)

Doelstellingen

Aan de drie bovengenoemde speerpunten worden doelen gesteld om aan de ambities *Iedereen doet mee, Met elkaar voor elkaar, Integraal* en *Gezond en Kansrijk* te kunnen voldoen. In het uitvoeringsprogramma (Bijlage 6) worden activiteiten beschreven waarmee de doelen bereikt kunnen worden en binnen welke periode dit plaatsvindt.

1. Inclusie van kwetsbare doelgroepen door kunst en cultuur

Doel	Het doel is dat kwetsbare burgers (zo lang mogelijk) mee kunnen doen in- en met hulp van hun omgeving. Kunst en cultuur is hierbij een instrument, middel om dit te bevorderen
Maatregel	1. Vormen van een netwerk met de professionals van de Wmo en het culturele veld om tot integrale aanpak te komen vanuit doelgroepen of thema's met de inzet van kunst en cultuur als middel 2. Op het gebied van kunst als middel in de Wmo, in het bijzonder voor ouderen of statushouders, stimuleren dat lokale partijen activiteiten organiseren voor kwetsbare doelgroepen zoals deze gedefinieerd zijn in de nieuwe nota Wmo

2. Kunst en cultuur in de Wmo als preventie tegen eenzaamheid

Doel	Door cultuurdeelname ouderen helpen om langer zelfstandig te blijven wonen en vereenzaming tegen te gaan
Maatregel	1. Opbouw netwerk en kennisstructuur met Wmo- en culturele partners in het veld 2. Inventarisatie van vraagstukken en behoeftes in het veld, aanjagen van kunstprojecten in de Wmo i.s.m. partners in de Wmo, culturele organisaties en kunstenaars

3. Lang Leve Kunst

Doel	Stimuleren om kunst als middel in te zetten binnen de Wmo door deelname aan een landelijke matchingsregeling waar dergelijke cross-sectorale projecten een aanvraag tot financiële ondersteuning in kunnen dienen
Maatregel	1. Inventarisatie van vraagstukken en behoeftes in het veld 2. Het realiseren van een cross-sectorale aanpak zodat kunst en cultuur op een integrale en multidisciplinaire manier echt bijdragen in de aanpak van complexe, maatschappelijke vraagstukken 3. Deelname aan de matchingsregeling Age Friendly Cultural Cities van het Fonds Cultuurparticipatie voor de realisatie van Kunst en Cultuur in de Wmo gedurende 2 jaar¹³

¹³ Zie voor meer informatie: <http://www.cultuurparticipatie.nl/nieuws/lang-leve-kunst--op-weg-naar-age-friendly-cities-van-start/>

6. Cultuurparticipatie en leefbaarheid

Inleiding

Meer dan 6 miljoen Nederlanders, van jong tot oud, doen in hun vrije tijd iets kunstzinnigs of creatiefs. In dorpen en steden, online en offline, zelfstandig of onder begeleiding en in verenigingsverband. Ook onze gemeente onderstreept het **belang van amateurkunst** door de verenigingen, accommodaties en activiteiten te ondersteunen en stimuleren. Bij de bestaande verenigingen in de verschillende kernen is er echter sprake van vergrijzing en terugloop van leden. Deze tendens van terugloop en vergrijzing van leden is landelijk, met name de Ha-Fa-Bra heeft het erg moeilijk om te blijven voortbestaan.¹⁴

Een extra focus op kunst en cultuur in de (kleine) kernen is belangrijk vanwege de rol die het speelt bij de **leefbaarheid**. Stimuleren van de aanwezigheid van dorpsstoneel, fanfares, zangkoren en culturele activiteiten in kerkjes is van wezenlijk belang. Bewonersinitiatieven die de **sociale cohesie** vergroten in onze gemeente worden in de komende periode extra aangejaagd, gefaciliteerd en ondersteund. Participatie van bewoners die zich actief inzetten voor hun leefomgeving wordt op deze wijze actief gestimuleerd door de gemeente.

Vrijwilligers spelen een cruciale rol bij de organisatie en uitvoering van kunst en cultuur en hebben behoefte aan onderlinge **communicatie en uitwisseling** omtrent diverse onderwerpen waarmee ze als organisatie te maken hebben. In het nieuwe Vrijwilligersbeleid wordt aandacht besteed aan de behoefte van de diverse vrijwilligersorganisaties in onze gemeente. Het Cultuurplatform, gemeentelijke adviesorgaan voor kunst en cultuur, is opgericht in 2013 en bestaat uit vrijwilligers die de gemeente advies kunnen verlenen.

Festivals en culturele evenementen zijn in veel opzichten een verrijking voor steden, dorpen en regio's. Festivals versterken de gemeente, omdat ze mensen bij elkaar brengen, bij uitstek geschikt zijn om nieuwe doelgroepen in contact te brengen met cultureel aanbod, reuring veroorzaken, met nieuwe producties artistieke impulsen aan het culturele leven geven, bijdragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat, ingezet kunnen worden als marketinginstrument om het imago van de gemeente te verbeteren, toerisme bevorderen en omzet genereren voor horeca en andere bedrijfstakken.

Ambitie

Bewoners zo goed mogelijk te laten participeren in cultuur door laagdrempelig en passend aanbod in de gemeente en door het stimuleren van bewonersinitiatieven, met extra focus op bevorderen van de leefbaarheid door aanwezigheid van kunst en cultuur in de verschillende kernen van de gemeente.

Aan deze ambitie wordt invulling gegeven door inzet op de volgende speerpunten:

1. Extra focus op kunst en cultuur die belangrijke rol speelt in de leefbaarheid van (kleine) kernen

¹⁴ HaFaBra is een uitdrukking, die wordt gebruikt als verzamelnaam voor de verschillende types blaasorkesten. HaFaBra is een samenvoeging van harmonie, fanfare en brassband. Meestal worden drumbands ook tot de HaFaBra-wereld gerekend. Ook wordt HaFa gebruikt voor alleen harmonieorkesten en fanfares.

2. Bewoners zo goed mogelijk laten participeren in cultuur door bewonersinitiatieven te laagdrempelig en passend aanbod van cultuur in de gemeente te stimuleren
3. Vrijwilligers spelen cruciale rol bij de organisatie en uitvoering van kunst en cultuur
4. Communicatiemiddel ontwikkelen voor vrijwilligersorganisaties
5. Adviesorgaan kunst en cultuur
6. Toekomstbestendigheid culturele evenementen en festivals

Doelstellingen

Aan de vijf bovengenoemde speerpunten worden doelen gesteld om aan de ambitie *Met elkaar voor elkaar, iedereen doet mee* en *Gezond en kansrijk* te kunnen voldoen. In het uitvoeringsprogramma (Bijlage 6) worden activiteiten beschreven waarmee de doelen bereikt kunnen worden en binnen welke periode dit plaatsvindt.

1. Extra focus op kunst en cultuur die belangrijke rol speelt in de leefbaarheid van kleine kernen

Doel	Dorpstoneel, fanfares, zangkoren en culturele activiteiten in kerkjes of andere podia in stand houden en stimuleren. Extra focus op kunst en cultuur die belangrijke rol speelt in de leefbaarheid van kleine kernen
Maatregel	1. Nieuwe samenwerkingsverbanden opstarten vanuit de amateurkunst met het onderwijs, maatschappelijke instellingen en het sociale domein 2. Vernieuwen van repertoire en uitvoeringspraktijken om instroom participanten te bevorderen 3. Specifieke aanpak ontwikkelen om jonge leden te werven 4. Meer onderlinge samenwerking in het verenigingsleven –eendracht maakt macht- bv door de oprichting van koepelorganisaties die gezamenlijke belangen en aanpak op zich nemen. 5. Stimuleren van gemeentelijke manifestatie van amateurkunst 6. Initiatieven rondom vernieuwende aanpak toekomstbestendigheid culturele activiteiten van verenigingsleven aanjagen

2. Bewoners zo goed mogelijk laten participeren in cultuur door laagdrempelig en passend aanbod van cultuur in de gemeente

Doel	Ervoor zorgen dat bewoners zo goed mogelijk participeren in cultuur door bewonersinitiatieven en de aanwezigheid van laagdrempelig en passend aanbod te stimuleren
Maatregel	1. Stimuleren van instrumenten die cultuurparticipatie bevorderen 2. Stimuleren van een zo breed en gevarieerd mogelijk aanbod aan amateurkunst in de gemeente 3. Stimuleren dat het amateurcircuit passend aanbod heeft voor verschillende doelgroepen 4. Bevorderen van aanwezigheid geschikte en betaalbare oefenruimtes, concert- of voorstellings- of expositieruimten voor kunst en cultuur te hebben 5. Stimuleren van bewonersinitiatieven op het gebied van kunst en cultuur die sociale cohesie bevorderen

3. Vrijwilligers spelen cruciale rol bij de organisatie en uitvoering van kunst en cultuur

Doel	Speciale aandacht voor de inzet van vrijwilligers bij kunst en cultuur om de cruciale rol en inzet van vrijwilligers te stimuleren
Maatregel	1. zie het nieuwe Vrijwilligersbeleid m.b.t. de algemene ondersteuning aan vrijwilligers en organisaties

4. Communicatiemiddel ontwikkelen voor verenigingen

Doel	Ontwikkelen van communicatiemiddel voor verenigingen en vrijwilligersorganisaties ten behoeve van de onderlinge communicatie en uitwisseling omtrent divers onderwerpen waarmee ze als organisatie te maken hebben
Maatregel	1. i.s.m. het nieuwe Vrijwilligersbeleid het culturele veld betrekken bij de ontwikkeling van het nieuwe communicatiemiddel

5. Adviesorgaan kunst en cultuur

Doel	Evalueren van huidige adviesorgaan kunst en cultuur
Maatregel	1. evaluatie van huidige adviesorgaan kunst en cultuur en besluit nemen over continuering en wijze van voortgang

6. Toekomstbestendigheid culturele evenementen en festivals

Doel	Aanpak ontwikkelen voor toekomstbestendigheid van culturele evenementen en festivals die bijdragen aan de beleidsdoelen van de gemeente
Maatregel	1. Netwerkverband festivals, evenementen en horeca opstarten voor afstemming en uitwisseling 2. Toekomstbestendig festivalbeleid voor de gemeente ontwikkelen met daarin mogelijkheid voor het behouden van de gevestigde jaarlijkse culturele festivals en evenementen in de gemeente en daarnaast het ruimte kunnen bieden aan nieuwe festivals

7. Zichtbaarheid kunst en cultuur

Inleiding

In feite was er in Volendam sprake van kunst- en cultuurtoerisme *avant la lettre*: de kunstenaars die destijds gratis in Hotel Spaander verbleven in ruil voor een schilderij waren de eerste toeristen in Volendam en vormden een kleine kunstenaarskolonie. De wereldwijde bekendheid van Volendam is hier mede aan te danken.

Door het imago van Edam-Volendam opnieuw te 'laden' met actuele cultuur of kunstuitingen is er een kwaliteitsslag mogelijk en kan het **positieve imago van kunst en cultuur** worden gestimuleerd en zichtbaarder worden. De aanwezigheid van cultureel historische erfgoed in onze gemeente is groot, maar is nog niet zichtbaar genoeg. Ook is er geen regeling voor **kunst in de openbare ruimte** die de aanwezigheid van beeldende kunst bevordert. De **bewegwijzering (digitaal of met borden)** is nog niet op orde waardoor het cultureel erfgoed niet voldoende op de kaart is gezet. Het is de bedoeling om het 'oude' in verbinding te brengen met het 'nu'.

In gemeente Edam-Volendam is er een levendige muziek- en zangcultuur en bepaalde artiesten staan volop in de belangstelling van de (landelijke) pers en zijn bepalend voor het **cultureel imago** van de gemeente. Om het cultureel bewustzijn te vergroten en te verbreden, is het belangrijk dat een zo **breed mogelijk spectrum van de kunsten** onder de aandacht wordt gebracht en **zichtbaar** wordt. Het werkt stimulerend om **culturele iconen** uit de gemeente voor het voetlicht te brengen en te verbinden aan de lokale beoefenaars of instellingen. Een levendig cultureel klimaat geeft een positief profiel aan je gemeente, het dient bovendien als vliegwiel voor economische groei en sociale aantrekkingskracht. Tastbare resultaten waarmee de waarde van kunst en cultuur zichtbaar wordt en een positief imago krijgt

Amsterdam Marketing/IAMsterdam is belangrijke partner i.v.m. promotie en spreiding toeristen in de regio Amsterdam (MRA). De regionale samenwerking op dit vlak is vastgelegd in de Strategische Agenda Toerisme in de MRA 2025, waarvan de **werkgroep Cultuurimpuls** deel uitmaakt (zie Bijlage 2 Beleidskader overheden).

Ambitie

Door het realiseren van kunst (beeldend of optredens) in de openbare ruimte of publieke gebouwen in de gemeente en de inzet van cultuurmarketing, ambassadeurs of bijvoorbeeld een Cultuurprijs meer aandacht voor kunst en cultuur genereren

Aan deze ambitie wordt invulling gegeven door inzet op de volgende speerpunten:

1. Versterken cultuurmarketing;
2. Kunst in de openbare ruimte;
3. Bewegwijzering kunst en cultuur;
4. Inzet stadsdichter/muzikant, Cultuurprijs, Dag Amateurkunst/Uitmarkt, Artists' in Residence, ambassadeurs;
5. Deelname Cultuurimpuls MRA.

Doelstellingen

Aan de vijf bovengenoemde speerpunten worden doelen gesteld om aan de ambities *Iedereen doet mee, Integraal en Met elkaar voor elkaar* te kunnen voldoen. In het uitvoeringsprogramma (Bijlage 6) worden activiteiten beschreven waarmee de doelen bereikt kunnen worden en binnen welke periode dit plaatsvindt.

1. Versterken cultuurmarketing

Doel	Zichtbaarder maken van het cultuuraanbod in de gemeente voor bewoners en bezoekers om cultuurparticipatie en betrokkenheid bij kunst en cultuur te vergroten
Maatregel	1. Opstellen van communicatieplan kunst en cultuur i.s.m. afdeling communicatie 2. Versterken cultuurmarketing in de gemeente door aanbod (UitAgenda) op (gemeentelijk of andere) website vindbaar en aantrekkelijk te maken voor publiek (jong en oud, bewoners en bezoekers)

2. Kunst in de openbare ruimte

Doel	Meer aandacht voor kunst en cultuur genereren door het realiseren van kunst (beeldend of optredens) in de openbare ruimte of publieke gebouwen in de gemeente
Maatregel	1. Inventarisatie van kunstcollectie gemeente 2. Voor beeldende kunst in de openbare ruimte wordt beleid ontwikkeld en een kunstcommissie in het leven geroepen

3. Bewegwijzering kunst en cultuur

Doel	Door bewegwijzering van kunst en cultuur (digitaal of met borden) meer bezoekers te trekken en de aandacht te vestigen op kunst en cultuur
Maatregel	1. Oude of nieuwe technieken inzetten die het erfgoed zichtbaarder maken 2. In samenwerking en afstemming met betrokken partners in het veld (culturele instellingen, toeristische sector en ondernemers) nieuwe aanpak te ontwikkelen om bewegwijzering te realiseren.

4. Inzet stadsdichter/muzikant, Cultuurprijs, Dag amateurkunst/Uitmarkt, Artist in Residence, ambassadeurs

Doel	Om het cultureel bewustzijn te vergroten en te verbreden, is het belangrijk dat een zo breed mogelijk spectrum van de kunsten onder de aandacht wordt gebracht en zichtbaar wordt
Maatregel	1. Stadsdichter/fotograaf/muzikant opdracht te geven kunst en cultuur in de gemeente te belichten 2. Cultuurprijs in het leven roepen 3. Jaarlijkse dag van de amateurkunst/Uitmarkt met optredens talent 4. Jaarlijkse uitmarkt organiseren waar culturele veld zich presenteert 5. Lokale beroemdheden vragen als ambassadeur op te treden bij manifestaties 6. Artists' in Residence openen

5. *Deelname Cultuurimpuls Metropool Regio Amsterdam*

Doel	Verstevigen van de lokale en regionale culturele identiteit van de gemeente binnen de MRA
Maatregel	1. Deelname aan de Cultuurimpuls van de MRA t.b.v. de ontwikkeling van regionale visie op kunst en cultuur van de MRA i.v.m. de nieuwe aanpak van de Raad van Cultuur voor de BIS-instellingen die een regionale aanpak gaan ontwikkelen die kansen biedt voor kunst en cultuurinstellingen in de regio

8. Cultuurmakelaar

Inleiding

Om tot een integraal beleid te komen van sport, cultuur, leefstijl, Wmo en onderwijs is netwerkvorming of andere middelen om samenwerking tussen cultuuraanbieders, partners in het onderwijs, sport, leefstijl en de Wmo te stimuleren en realiseren een voorwaarde. Deze netwerkvorming biedt de ondersteuning in de koppeling van culturele activiteiten aan het sportaanbod voor de jeugd dat zich binnen- en buitenschools afspeelt in onze gemeente. Netwerkvorming speelt ook een belangrijke rol in de koppeling van het amateurveld aan andere maatschappelijke instellingen en de inzet van kunst en cultuur als middel voor specifieke doelgroepen in het sociale domein. Daarnaast is netwerkvorming noodzakelijk in het amateurcircuit en de erfgoedsector voor het realiseren van de beleidsdoelen op het gebied van toekomstbestendigheid van de sectoren.

Ambitie

De inzet van een Cultuurmakelaar draagt in belangrijke mate bij aan de netwerkvorming en realisatie van de doelstellingen bij de vijf programmalijnen uit de beleidsnota.

Aan deze ambitie wordt invulling gegeven door inzet op het volgende speerpunt:

1. Inzet Cultuurmakelaar

Doelstellingen

Aan het bovengenoemde speerpunt worden doelen gesteld om aan de vier ambities *Integraal*, *Gezond en Kansrijk*, *Iedereen doet mee* en *Met elkaar voor elkaar* kunnen voldoen. In het uitvoeringsprogramma (Bijlage 6) worden activiteiten beschreven waarmee de doelen bereikt kunnen worden en binnen welke periode dit plaatsvindt.

1. Inzet cultuurmakelaar

Doel	Door de inzet van een Cultuurmakelaar wordt de netwerkvorming die een belangrijk uitgangspunt vormt bij de realisatie van de doelen in de programmalijnen tot stand gebracht en kunnen de ambities gerealiseerd worden
Maatregel	1. Uitwerken functieprofiel Cultuurmakelaar in samenhang met de kernwaarden van onze gemeente en aanstellen van de functionaris 2. Inventarisatie van netwerktaken gedurende de looptijd van de cultuurnota om de ambities van de vijf programmalijnen te verwezenlijken 3. Prioritering van de netwerktaken al naar gelang de behoefte van het culturele veld 4. Tussentijdse evaluatie van de voortgang van de realisatie van de beleidsdoelen en aanpassing van beleidsdoelen en de taken van de Cultuurmakelaar
Kosten	Inzet van een Cultuurmakelaar kost € 25.000,- per jaar gedurende de looptijd van de nota

9. Uitvoeringsprogramma

Hoe?

De vier kernwaarden van de gemeente verbinden, leiderschap, wendbaarheid en vertrouwen vormen de uitgangspunten voor het beleid dat wij in de jaren 2018–2022 willen uitvoeren. Wij verwachten voor de komende beleidsperiode dat door het leggen van dwarsverbanden (verbinding), het uitdragen van visie (leiderschap), het in co-creatie met het veld uitwerken van de vijf programmalijnen (wendbaarheid en vertrouwen) een positieve bijdrage wordt geleverd aan de sociale cohesie en leefbaarheid in de gemeente Edam-Volendam.

In Bijlage 5 Uitvoeringsprogramma kunst en cultuur zijn per programmalijn de actiepunten nader uitgewerkt. Idealiter wordt er in afstemming met het veld per programmalijn een trekker aangesteld die in samenwerking met de gemeentelijke Cultuurmakelaar de lijn verder gaat uitwerken in samenwerking met de betrokken actoren. In het eerste jaar van de beleidsperiode wordt i.s.m. het veld een inventarisatie gedaan naar wensen en mogelijkheden om bij te dragen aan het uitvoeringsprogramma. Vervolgens zal er aan de hand van een tussenevaluatie een prioritering en keuze gemaakt worden uit de te realiseren doelen.

10. Tot slot

Vitaliteitsmonitor

In 2018 vindt voor de eerste keer de uitvoering van de Vitaliteitsmonitor van het Mulier Instituut plaats i.s.m. Sport om de vitaliteit van de verenigingen en organisaties te peilen. De monitor maakt inzichtelijk hoe de verenigingen ervoor staan op onder meer het gebied van financiën, vrijwilligers en beleid of samenwerking met andere partners. Deze monitor wordt tweejaarlijks uitgevoerd en herhaald in 2020 en 2022. In Bijlage 7 is de vragenlijst terug te vinden die in 2018 naar de verenigingen en organisaties is verstuurd voor de eerste peiling. De resultaten van deze eerste peiling zijn bekend in juni 2018.

Evaluatie

In de uitvoeringsperiode van het kunst- en cultuurbeleid 2018-2022 wordt een tweejaarlijkse monitoring gedaan met de opbrengst van het kunst- en cultuurprogramma en de behaalde beleidsdoelen. Op deze wijze kunnen we bepalen of de doelen worden bereikt en of er tussentijdse bijsturing nodig is in doelen en budget. Dit zal gebeuren middels een digitale enquête waarin alle organisaties een vragenlijst wordt voorgelegd. Het zal gaan om gesloten vragen met Likertschaal (scores van 1 tot 5). Daarnaast worden er per programmalijn ronde tafelgesprekken gehouden met het veld waarin gevraagd wordt naar meningen en bevindingen. De uitkomsten van de digitale enquête en de ronde tafelgesprekken worden in een evaluatierapport samengevat in een SWOT. In 2022 wordt volgens dezelfde systematiek een eindevaluatie gedaan waarin de opbrengsten van het beleid in een eindrapportage inzichtelijk gemaakt worden.

Financiën

In het Programmaplan 2018-2022 heeft de gemeenteraad ingestemd met het opstellen van een Cultuurnota in 2018 voor de jaren 2018 – 2022 en hiervoor jaarlijks € 100.000,- passend in de begroting opgenomen in het Programma 4 activiteit Kunst en Cultuur. Na vaststelling van de nota kan een beroep op deze middelen worden gedaan. Deze bedragen zijn aanvullend op de lopende beschikbare budgetten (going concernbegroting) voor kunst en cultuur. De budgetten worden op basis van prioritering en fasering verdeeld over de 5 programmalijnen in co-creatie met het veld. De volgende verdeling wordt toegepast:

	2018	2019 e.v. tot 2022
Totaal	€ 100.000,-	€ 100.000,-
Activiteiten	€ 70.000,-	€ 70.000,-
Monitoring en evaluatie	€ 5.000,-	€ 5.000,-
Cultuurmakelaar	€ 25.000,-	€ 25.000,-

Door tussentijdse evaluatie kan de inzet van middelen over de programmalijnen worden bijgesteld.

Financieringsinstrumenten

De gemeente wil met aandacht voor effectiviteit en efficiëntie de doelstellingen op het gebied van kunst en cultuur realiseren. Door samenwerking met de andere beleidsvelden zullen financieringsinstrumenten dienen om gemeentelijk beleid uitvoerbaar te maken. Daarom zal de diversiteit aan mogelijkheden aan financieringsinstrumenten (subsidieren, inkoop, faciliteren en accommoderen) weloverwogen worden ingezet.